Janne Suuriniemi
Tietohallintopäällikkö

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta
LiV@eduskunta.fi

Lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain ja julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksen kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain ja julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain muuttamisesta (HE 226/2018 vp)

Poliisitoimen antamaa lausuntoa asian valmisteluvaiheessa ei ole otettu huomioon esitettyjen operatiivisen toiminnan vaikutusten osalta.

Poliisin strategisena tavoitteena on käyttöönottaa poliisin päivittäistoimintaa ja erityistilanteita tukevat tieto- ja viestintätekniset ratkaisut, jotka mahdollistavat tehokkaan suorituskyvyn, tuottavuuden lisäämisen, liikkuvuuden sekä työturvallisuuden ylläpitämisen. Näiden tieto- ja viestintäteknisten ratkaisuiden tulee myös mahdollistaa viranomaisten välinen tiedonvaihto ja yhteistoiminta, mutta tarjota tarvittavilta osin liitännät muihin poliisin sidosryhmiin.

Valtakunnallinen ja suojattu, poikkeustilanteisiin rakennettu viranomaisverkko (VIRVE) toimii tällä hetkellä keskeisenä operatiivisena työvälineenä päivittäin poliisin eri toimintaprosesseissa kuten valvonta- ja hälytystoiminnassa sekä rikostorjunnassa.

Tulevassa laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun kehitystyössä, jossa toteutetaan asteittain seuraavan sukupolven viranomaisten viestintäratkaisu sekä sitä tukevassa lainsäädännössä tulee varmistaa poliisin ja muiden viranomaisten aika- ja toimintokriittisten palveluiden jatkuvuus sekä käyttöönotettavien, viranomaistoiminnan vaatimusten mukaisten ratkaisujen toimivuus.

Viranomaisviestintäpalveluiden turvaamistoimilla ja -ratkaisuilla tulee olemaan suora ja merkittävä vaikutus kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen niin rauhan kuin poikkeusolojenkin aikana.

Poliisin operatiivinen toiminta on riippuvainen sekä puheviestinnästä että tiedonsiirrosta. Poliisilla ei ole olemassa operatiivista varajärjestelmää, mikä olisi hyödynnettävissä poikkeustilanteessa.

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto

Lausunnolla olevassa hallituksen esityksessä on edellytetyllä tasolla kirjattu viranomaisviestinnän vaatimat ominaisuudet: saatavuuden etuoikeus ja saatavuuden mahdollistava altapurku sekä viestinnän laadun etuoikeus. Nämä ominaisuudet tulee ulottaa koskemaan myös mahdollisia verkkovierailuja ja tämän lisäksi tulee korostetusti huomioida tulevan laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun valtakunnallinen kattavuus, jotta palvelut ovat käytettävissä kaikissa niissä tilanteissa sekä alueilla, joissa poliisi ja muut palvelua käyttävät viranomaiset joutuvat toimimaan.

Esityksessä on myös huomioitu poliisin keskeisesti korostama viranomaisverkon toiminnan siirtymäaika aina siihen asti, kunnes viranomaisviestintäpalvelu on saatu kehitettyä vaatimusten mukaiseen tilaan ja otettua hyväksytysti käyttöön. Siirtymäaika tulee pystyä suunnittelemaan ja ajallisesti toteuttamaan siten, että viranomaisverkon rinnakkainen käyttö mahdollistetaan ja esim. poliisin koko valtakunnallinen käyttöönotto pystytään toteuttamaan vaiheittain, toiminnallisesti ja kustannuksiltaan hallitusti.

Kehitettävä laajakaistainen viranomaisviestintäpalvelu tulee saamaan yhä kriittisemmän merkityksen poliisin ja muiden viranomaisten operatiiviselle toiminnalle, kun palvelu tulee laajempaan käyttöön kuin nykyinen viranomaisverkko. Huomioiden tämä, tulisi esitettyyn lainsäädäntöön tai sitä tarkentavaan asetuksiin sisällyttää toimintamalli, millä viranomaisviestinpalveluihin vaikuttava, eri tilanteissa toiminnasta vastaavan viranomaisen mm. poliisin operatiiviseen toimintaan kohdistuva päätöksenteko voidaan tehokkaammin ja nopeammin kohdistaa myös viranomaisviestintäpalveluihin ja niiden hallinnointiin.

Poliisi on jo aikaisemmassa lausunnossaan luonnoksesta hallituksen esitykseksi tuonut esille että tilanne, jossa liikenne- ja viestintäministeriö yksinomaan päättää viranomaisviestintäverkon liittymien lukumäärästä ja siten pystyy rajoittamaan viranomaisliittymien määrää omalla päätöksellään, on ongelmallinen viranomaisten operatiivisen toiminnan ja sen kehittämisen kannalta. Kehitettävän viranomaisviestinpalvelun liittymien määrä ei tule pelkästään muodostumaan käyttäjä- tai paikkakohtaisista päätelaitteista, vaan lukumäärää tulee tulevassa merkittävästi kasvattamaan eri välineissä, laitteissa tai järjestelmissä sekä erityisesti mobiilitoiminnassa käytettävät, erityisesti datan siirtoon tarkoitetut liittymät. Mahdollinen viranomaiskohtainen liittymien lukumäärän rajoittaminen tai niiden hallinnointiin liittyvän päätöksenteon monimutkaisuus tulee haittaavasti vaikuttamaan uuden teknologian ja digitalisaation hyödyntämiseen sekä sitä kautta toiminnan kehittämiseen.

Viranomaisliittymien kokonaismäärän kasvu ei poliisitoiminnan näkemyksen mukaan tule aiheuttamaan merkittävää kustannusvaikutusta toiminnan kaupalliseen puoleen tai prosentuaalista muutosta nykytilanteeseen (verrattaessa viranomaisliittymien määrää suhteessa kuluttajien liittymämäärään). Digitalisaation edetessä yleinen liittymien määrä tulee olemaan nousujohteinen, joka kasvaa samassa suhteessa niin kuluttajien kuin viranomaistenkin tarpeiden laajentumisen myötä. Palveluiden laajempi käyttömahdollisuus aika- ja toimintakriittisissä

tehtävissä mahdollistaa uusien, kustannustehokkaiden toimintamallien kehittämisen ja käyttämisen.

Hallituksen esityksessä ei ole huomioituna turvallisuusverkkolain 10 §:ssä (Integraatiopalvelujen tuottaja) sekä 11 §:ssä (Integraatiopalveluiden tuottajan tehtävät) mahdollisuutta, jossa myös Erillisverkot Oy:lle tai sen kokonaan omistamalle tytäryhtiön voisi toimia integraatiopalvelujen tuottajana viranomaisviestintäpalveluiden käyttäjien osalta. Integraatiopalveluiden tuottajan tehtävänä on erityisesti sovittaa turvallisesti ulkoisia palveluita yhteiseen laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun toimintaympäristöön yhtenäisesti eri viranomaisviestinpalveluita käyttäville organisaatioille. Näitä palveluita voivat tulevassa olla operaattoreiden tai muiden palvelutuottajien tarjoamat, viranomaistoimintaan soveltuvat tuki- tai lisäpalvelut sekä valtiohallinnon yhteiset palvelut. Ilman velvoitetta Erillisverkot Oy:lle tai sen kokonaan omistamalle tytäryhtiölle integraatiopalveluiden tuottamisesta, joudutaan nämä sovittamiset ja käyttöönotot mahdollisesti toteuttamaan viranomaiskohtaisesti ja suuremmilla kustannuksilla.

Esitetty turvallisuusverkkolain 10 §:n (integraatiopalveluiden tuottaja) sekä 11§:n tarvittavat muutokset tulisi tehdä, jotta viranomaistoiminteet saadaan turvattua aika- ja toimintakriittisten operatiivisten edellytysten mukaisesti. Viranomaisverkossa nämä integraatiopalvelut on nyt tuotettu valtakunnallisesti ja kokonaisuudessaan kaikkien turvallisuusviranomaisten ja yhteistoimintatahojen tarpeisiin Suomen Erillisverkot Oy:n toimesta. Integraatiopalveluiden osalta kriittisimpinä on pidettävä operatiiviseen viranomaisviestintään liittyvät palvelut ja laitteet. Näistä keskeisimpinä ovat operatiiviset radiolaitteet, viestintätyöasemat ja integraatiopalvelut viranomaisten keskeisimpiin operatiivisiin järjestelmiin.

Palveluoperaattorin tuottamat palvelut tulee nähdä koko palveluketjun (logistiikan) osalta. Nykyisellään turvallisuusverkkolain 10§ tai 11§:ssä integraatiopalveluiden tuottajana toimii yksinomaan valtion yhteisiä tieto- ja viestintäteknisiä palveluita tuottava palvelukeskus (Valtori). Valtorin tuottamat palvelut ovat kiistatta kriittisiä ja valtion turvallisuuden ylläpitämisen kannalta perusteltuja. Valtorin tarjoaman tietoteknisen osaamisen lisäksi edellytetään puheviestinnän ja menettelytapojen asiantuntijuutta, jota Suomen Erillisverkot Oy:tä tai sen tytäryhtiöiltä voivat tarjota.

Tämän lisäksi operatiivista kenttätoimintaa on kehitetty yhdessä viranomaisten, viranomaisten yhteistoimintatahojen, laitevalmistajien ja verkko-operaattorin kanssa yhteistyössä koko VIRVE-verkon historian ajan huomioiden operatiiviset vaatimukset. Osaltaan tämä on ollut yksi VIRVE-historian menestymisen avaintekijöistä. Vastaavaa kokemusta tai osaamista ei ole nähtävissä olevan kenelläkään muulla valtion palveluita tuottavalla taholla (ml. Valtori). Viranomaisten operatiivisen toiminnan onnistuminen ja menestyksellisyys edellyttää että valitulla palveluoperaattorilla on nykytasolla oleva tietämys ja kyvykkyys viranomaisten tarvittavien integraatiopalveluiden tuottamiseen, jotta operatiivinen valmius voidaan jatkossakin turvata joka tasolla.